

İçinde Mektup Geçen Türküler

Seher ATMACA*

Öz: İnsanoğlu, acının, hüznün paylaşarak azalacağına, sevincin ise paylaşarak çoğalacağına inanır. Bu paylaşım insanın düşünce dünyasından ziyade, gönül dünyasında yapması gereken bir eylemdir. Bazen bir türkü, bir şarkı uzaklardaki özlemleri yakınlaştırır; bazen de yanında zannettiklerini uzaklara götürerek insanları gönül köprüleri ile birbirine bağlar. İnsan yalnız başına kaldığı zamanlarda ya bir türkü ya bir şarkı dinleyerek sıkıntılarının dağılacağına inanır. Bildiği bir türkü, şarkı varsa dinleyerek eşlik etmiş ya da kendi kendine bir türkü, şarkı mırıldanırlar. Nasıl ki bir türkü bir insanın duygularına tercüman olabiliyorsa, yazılı konuşma (mektup)ta hâl diliyle konuşmanın bir aracı olarak bilinmektedir. İletişim araçlarının bugünkü kadar yaygın olmadığı dönemlerde mektuplar en önemli iletişim aracıydı. Mektuplar, resmî yazışmaların yanı sıra, kişiye özel olarak da yazılırdı. O mektuplardan günümüze kalanlar tarihî vesika olarak saklanmaktadır. Telekomünikasyon ağlarının gelişmesiyle birlikte hem resmî hem de özel yazışmaların yerini e-posta ya da sosyal ağlar alıyor. Her şeyden önce mektup göndermek günümüzde insanların günlüklerinden kalkmış, duygu ve düşüncelere hitap eden türküler müzik arşivlerinde eski eserler gibi hüznü bir şekilde dinleyicilerini beklemektedir. Bu çalışmada mektupların, türkülerin ve şarkıların insanlar arası ilişkilerdeki önemi, geciken ve alınmayan mektupların sevinçlere, hüznünlere, ağıtlara ve türkülere konu olması, insanlar üzerindeki etkisinin zamanla azalması, türkülerin ve şarkıların zamana direnerek gelecek nesillere nasıl aktarıldığı üzerinde duracaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Mektup, Hasret, Sevinç, Gurbet

Turkish Folk Songs on/about Letters/Mails

Abstract: Human beings believe that pain and sadness will decrease by sharing, and joy will increase by sharing. This sharing is an action that a person should do in the world of heart rather than the world of thought. Sometimes a folk song or a folk song brings distant longings closer; sometimes it connects people to each other with bridges of the heart by taking those they thought were with them far away. When a person are alone, they believes that listening to a folk song or a song will ease their worries. If they knows a folk song or a song, they would listen to it and sing along or hum a folk song or a song to themselves. Just as a folk song can an interpreter of a person's feelings, written speech (letter) is known as a means of speaking in the language of mood. When communication tools were not as widespread as they are today, letters were the most important means of communication. Letters, in addition to official correspondence, are written privately. What remains of those letters today are kept as historical documents. With the development of telecommunications networks, both official and private correspondence is being replaced by e-mail or social networks. Above all, sending letters has disappeared from people's diaries today, and folk songs that appeal to feelings and thoughts lie sadly like ancient artefacts in the music archives, waiting for their listeners. Although the letter seems to have lost its function today, it is known that the letters that have survived from the past to the present were written in both prose and poetry, and later these

* Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, el-mek: zseher@gmail.com, orcid: 0000-0002-3331-0166.

poems were composed as folk songs. This study will focus on the importance of letters, folk songs and songs in interpersonal relationships, the fact that delayed and non-received letters are the subject of joys, sorrows, laments and folk songs, that their effect on people diminishes with time, and how folk songs and songs are passed on to future generations by resisting time.

Keywords: Folk song, Letter, Longing, Joy, Exile

Giriş

Türküler, geçmişten geleceğe doğru akan ırmaklar gibidir. Her türkü mutlaka bir bölgenin, her yörenin kendine özgü olaylarını, hayat tarzını dile getirerek aynı zamanda insanlar arasında bir gönül köprüsü olmuş, sözün dolaylı bir şekilde kulaklara aktarılmasına katkı sağlamışlardır.

Türküler bir vesile ile insanın içindeki acıyı, sevinci, hasreti dile getirerek yüzyıllardır insanların kulaklarından gönüllerine doğru yolculuğunu sürdürmektedir. Türküler sözü kulaklara, mektuplar ise sözü uzaklara taşıyarak insani ilişkilerin gelişmesine, insanların birbirleriyle olan kardeşlik hukuklarının oluşmasında gerek yazılı gerekse sözlü olarak görünüşte bir bağlayıcılığı olmayan ama aslında gönülleri birbirine bağlayan metafizik kanunlar gibidir. Nasıl ki yazılı kanunların zorlayıcı, dikte edici bir hükmü varsa gönlün de insanın kâmilleşmesinde görünmeyen lakin insanlar arasında bir bağlayıcılığı olan hükümleri olduğu varsayılmıştır.

İnsanlar karşılık beklemeden birbirlerinin muhabbet kapısını açabilen kelimelerle cümleler kurmaya çalışırlar. Bu kelimelerin ete kemiğe büründüğü alan ise; “sevgi, istek, düşünüş, anma hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı” (TDK, 2019: 963). Biz de bunun adına gönül diyoruz. Batı dillerinde bir karşılığı olmayan bu kelime tarih boyunca kullandığımız ve kullanmaya devam edeceğimiz bir kelimedir. Bu kelime dilimizden çıkarıldığında bu kelime ile birlikte kültürümüzü oluşturan değerlerinin de kaybolmasına ve onlarca deyimler de ortadan kalkmış olacaktır. Bundan hareketle gönül kelimesi aynı zamanda bir misafir kabul eden ev gibi algılanmaktadır. Gönlünde misafir ağırlayamayacak kadar yoksul bir insanın selamı verirken selamının yapmacık bir dille verip vermediği hâl diline yansıdığı bilinmektedir.

Millet olarak sevincimiz, hüznümüz, acımızın paylaşılmasında bir maddi karşılık beklemez, aksine paylaşılarak azalmasına, çoğalmasına katkı sunmaları için söylemekten ziyade hissettirmeye çalışan bir karaktere sahip olan millet olmayı ilke edinmeye özen göstermişizdir.

Yakılan/bestelenen her türkü/şarkı, gönderilen her mektup aslında gönlün arzuhalidir. Gerek türkülerde olsun gerekse mektuplarda, muhabata anlatılmak istenen meramda sözler itina ile seçilir. Hatta söylenen türkünün, yazılan mektubun içinde sadece muhabatının anlayabileceği

incelikte şifreli kelimeler yerleştirilir. Söylenen/yakılan her türkünün/şarkının gönüllere dokunan bir yanı ile herkes kendi payına düşeni alır ve ruhunun gıda ihtiyacını giderir.

Mektuplar da bir nevi türküler gibidir. Her ne kadar pek çok mektuplar kişiye özel olsalar da bazı mektuplar başkalarının duygularına tercüman olacak kadar edebî bir dille yazıldığı, bundan dolayı da ayrı bir değer taşıdıkları bilinmektedir. Bu tür mektuplar üzerinde yıllar geçtikçe değerinden bir şey kaybetmez aynı zamanda tarihî birer vesika olarak da muhafaza edilir.

Gerek mektuplar olsun gerek türküler olsun, görünmeyen ama üzerinden geçilerek insanlar arasına kurulan köprüler gibidir. Bundan dolayı mektuplar bizi birbirimize götürür, iletişim bağlarımızı güçlü tutarak aradaki mesafeleri kısaltan, kültürel bağlarımızın kopmaması için zamana direnen aynı zamanda birer vesika olarak günümüze ulaşan belgelerdir.

Mektuplarla Kanatlanan Türküler

İnsan, yaratılan diğer canlı varlıklar içinde özel imtiyazlara sahip varlıkların en şerefli olarak yaratılmıştır. İnsanın olduğu yerde hayat, bütün canlılığıyla devam ederken, insanın olmadığı yerlerde tabiatın kaderine terk edilmiştir demektir.

Tarihin her devrinden birbirinden uzakta yaşayan insanlar bir şekilde haberleşerek birbirleri ile iletişim halinde olmayı hayatlarının olmazsa olmazı arasında görmüşlerdir. Dil, insandan insana açılan kapıdır. Her insan birbirinin gönül evine bu kapıdan girer. Bu kapının anahtarı ise özenle seçilmiş kelimelerdir. İnsanlar da birbirleriyle sohbet ederken en güzel kelimelerle cümleler kurarak hem kendini ifade etmeye hem de muhatabının kendini doğru anlaması için gayret sarf ederler.

Tarihten günümüze bütün iletişim araçlarının içinde mektupla iletişim kurmanın ayrı bir yeri olduğu bilinmektedir. Mektup yazmak için özel bir zaman seçilir. Duyguları, düşünceleri muhatabın anlayabileceği sadelikte ve güzel bir üslupla yazılmalıdır. Mektup aynı zamanda yazan kişinin de duygu ve düşünce zenginliğini sergilemesi bakımından bir edebi metin yazma imtihanıdır. Bazı mektuplar her ne kadar da dil ile yazılmışsa da bazıları da gönül diliyle yazıldığından aynı hüznü, sevinci yaşayanlarla bir bağ kurarak toplumun geniş kitlelerine yayılmasına vesile olmuştur.

Mektuplarda genel olarak nesir dili kullanılmakla birlikte şiir dilinin de kullanıldığı bilinmektedir. 1520-1566 yılları arasında yaşayan Muhibbî mahlasıyla şiirler yazan dönemin

padişahı, Kanunî Sultan Süleyman, Şeyhülislam Zenbilli Ali Cemali Efendi'den bir husus hakkında fetva almak için mektubu şiir diliyle şöyle söyler:

“Dirahtı (ağacı) sarınca karınca,

Vebal var mıdır karıncayı kırınca?

Şeyhülislamı Zenbilli Ali Cemali Efendi ise şöyle cevap verir:

Yarın Hakkın huzuruna varınca,

Süleyman'dan hakkın alır karınca” (Ateş, 2004: 6).

Bir taraftan dünyayı barış içinde yaşatmak için mücadelede eden ve bu uğurda şehit olan padişahlarımızla öğünürken diğer taraftan da birçoğunun şair bir padişah olarak divanlarının günümüze kadar ulaşması elbette her insanımızın gönül penceresinin kanadının birisini şiire açmasına vesile olduğunu inkâr edemeyiz.

Mektuplar genel olarak nesir diliyle yazılsa da mektubu gönderen eğer şair ise meramını şiirle anlatma yoluna gitmiştir. Halk şiirinin önemli temsilcilerinden Abdurrahim Karakoç gönlünü kaptırdığı Mihriban'a göndermiş olduğu daha sonraki yıllarda türkü olarak bestelenen *Mihriban* ve *Unutursun Mihriban'ım* şiirlerinin aslı mektup şiir olarak bilinmektedir.

Mektup olarak gönderilen bu şiirler daha sonra birçoğu bestelenerek türkü ve şarkı olmuş, Abdurrahim Karakoç'u edebiyat dünyasına taşıyan *Hasan'a Mektuplar* kitabında da yayımlanarak önemli bir boşluğu doldurmuştur. Gerek söz konusu kitabın basım tarihi gerekse telekomünikasyon ağlarının yaygın olmadığı dönemleri göz önünde bulundurulduğunda mektubun önemi bir kat daha anlaşılır hâle gelmiştir. Mektup aynı zamanda bir insanın bir insana arzuhalidir.

Arzuhâlim ulaşırsa divana

Korkarım ki taban değer tavana

Çiçeğimden zerre girse kovana

Bal yanmazsa ben yanarım sultanım.

.....

Dosta mektup yazma vakti gelirse

Yazar, postalarım kısmet olursa

Mektubumun mahiyetin bilirse

Pul yanmazsa ben yanarım sultanım. (Karakoç, 1988, s. 9-10).

Kahramanmaraş ilinin Afşin ve Elbistan ilçeleri, âşık edebiyatının gelenekten beslenerek günümüze taşıyan önemli bir kültür havzasıdır. Sözleri Elbistanlı Abdurrahim Karakoç'a, müziği Afşinli Âşık Mahzuni Şerif'e ait "Tohtur Beğ" şiiri de bir dönemin yoksulluğunu, adam kayırmanın normalmiş gibi olduğu zamanlarda toplumun bütün kesimlerinin derdine tercüman olan bir şiir olmuştur.

Avrat yeğın sayrı, benim karnım aç,

Keyf için gelmedik bura tohdur beğ.

Fukara harcından yaz da bir ilaç,

Olsun derdimize çare tohdur beğ.

.....

Daha sayayım mı? Noksan mı daha?

Yalvara yalvara tükendim aha

Bu yüzle mi çıkacaksın Allah'a?

Vallahi yanarsın nara tohdur beğ. (Karakoç, 1969, s. 34-35).¹

Yazılan her mektup en güzel kelimelerin seçilerek bir tablo gibi kâğıda dökülen gönlün arzuhalidir. Mutlaka muhatabından bir karşılık vermesi beklenir. Bazen beklenen karşılık gönlün arzuladığı şekilde olmayınca da yazan kişi feveran eder. Eğer bu mektuplaşma iki karşı cins arasında yapılmış mutlaka bir kıran bir kırılan taraf olmuştur. Kırılan tarafta yer alan arabesk müzik sanatçısı Hakkı Bulut, bu feveranını şu türküsü dile getirmektedir.

Yazdığın son mektup şu an elimde

Okuyup ağlıyorum her kelimedede

Demek ki yalanmış aşkın sevginde

Her şeyi anladım bu son mektupta

....

Teselli artık neyi değiştirir ki

Elinle kabrimi kazdın demek ki

¹ Abdurrahim Karakoç'un *Hasan'a Mektuplar* kitabında yer alan bu şiirin bir arzuhal mahiyetinde yazıldığı kuvvetle muhtemel bir mektup/şiirdir.

Ben zaten dünyada gün görmedim ki

Son darbeyi vurdun bu son mektupla (<https://www.sarkisozlerihd.com>).

Mektup bekleyenlerin gözü gönlü yolda olur. Bir yandan postacı yolunu gözlerken, diğer yandan da heyecanlı bekleyişini sürdürerek “Bugün postacı geldi mi?” diye de mahalledeki komşularından haber almayı da ihmal etmezler. Bu hasretle bekleyişi Abdurrahim Karakoç, şu dizelerle ifade eder.

Eylen bir haber ver, acele gitme

Sevgilimden mektup var mı postacı?

Yok deyip de beni perişan etme

Sevgilimden mektup var mı postacı?

.....

Hiç haber çıkmadı geçti on pazar

Beklerim saatler yıl kadar uzar

Zarfının üstünde Karakoç yazar

Sevgilimden mektup var mı postacı? (Karakoç, 1988, s. 47).

Yazılan mektuplar arasında asker mektupları da önemli bir yer tutmaktadır. Askere gönderilen mektup bir bakıma memleketten gönderilen en önemli hediye olarak kabul edilir. Bu hediyenin içinde kendi ailesi ile birlikte akrabaları, komşuları hatta mahalle, köy gözlerinin önünde canlanır. Mektup yazan da aynı heyecanla özlemine mektuba dökerek bir bakıma içinden geçen duyguları dillendirmeye çalışır. Asker yolu gözleyenler bir sevgili ya da ya da nişanlı bir kız ise duygulara tercüman olan, Nesrin Sipahi, Ziya Taşkent ve Mustafa Sağyaşar'ın okumuş olduğu sözleri Bekir Sıtkı Erdoğan'a ait şu mektup/şiir de dillerde düşmeyen şarkılar arasında kendine yer açar.

Kara gözlüm, efkârlanma gül gayri!

İbibikler, öter ötmez ordayım.

Mektubunda diyorsun ki: 'Gel Gayri! '

Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.

.....

Bahar geldi; koyun, kuzu koklaştı,

İki aşık, senelerdir bekleştı,

Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı,

Vatan borcu biter bitmez ordayım. (Erdoğan, 1996, s. 21-22).

Bu şarkı aynı zamanda hasretle yâr yolu gözleyenlerin yüreğine su serpen bir şarkı olarak gözü gönü yolda olanların bir şarkısı olarak dünden bugüne, bugünden yarına kulaklara taşınmaya devam edecektir. Âşık Veysel'e ait bir başka türkü, her ne kadar da yârdan gelen bir mektup üzerine söylenmiş bir türkü gibi algılsa da dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir mektubun muhatabına ulaşması mümkün görülmemekle birlikte gönderilenin bir haber olması kuvvetle muhtemeldir.

Yine mektup aldım gül yüzlü yardan

Gözelme yolları gel diye yazmış

Sivrialan köyünden bizim diyardan

Dağlar mor menevşe gül diye yazmış

....

Veysel gurbetti kar etti cana

Karıştır göçünü ulu kervana

Gün geçirip fırsat verme zamanı

Sakin uzamasın yol diye yazmış (Makal, 1973, s. 135).

İçinden mektup geçen ya da gönderilen bir haberi mektup gibi kabul ederek bunu zaman içinde bestelenerek Türk halk ve Türk sanat müziğimize armağan edilen türküler, şarkılar arasına katılan yüzlerce mektup şiir olduğu bilinmektedir.

Mektup Niçin Yazılır?

Eski çağlarda günümüze mektup en eski iletişim araçlarından birisi olarak kabul edilir. Her mektubun bir yazılma amacı vardır. Bu amaç çerçevesinde yazan kişi düşüncelerini anlaşılır bir dil ile bazen de edebi bir dil kullanarak muhatabına verdiği değerle sergilemek ister. Mektup, aynı zamanda birbirlerinden uzakta ulan insanların birbirlerinden haberdar olmak, durumlarını sormak, kendi durumlarını anlatarak yazarak iletişim kurdukları yazılı belgelerdir. Genel bir çerçeve çizerek tanımlamak gerekirse da mektup özel bir haberleşme aracıdır. Tarihî süreç içinde devlet başkanlarından tutun da aileye, kişiye özel olan mektuplar ve diğer mektup türleri çeşitlendirilerek hem tarihî birer vesika hem de edebî metinler hâline dönüşerek edebiyat dünyamızın en önemli eserleri arasında yer almıştır. Mektuplar, kişiye özel oldukları gibi özel, resmî, açık mektuplar olarak kendi içinde ayrışmaktadır. TDK. sözlüğünde mektup şöyle

açıklanmaktadır: “Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt; name, varakpare” (<https://sozluk.gov.tr>).

Mektup, yazan ile muhatabı arasında kurulmak istenen samimi ilişkinin kapılarını aralayan, özenle seçilmiş kelimelerle yazılan bir hâl dökümüdür. Bir mektup ne kadar iyi anlaşılır ne kadar edebî bir dil ile yazılırsa muhatabı tarafından o kadar değerli görülür, bundan dolayı mektubun dili önemlidir. Yazmaya başlamadan önce, neyi nasıl anlatacağı, nasıl bir dil kullanacağından tutun da kâğıdından, mürekkebine, mürekkebinden kalemine hatta zarfına kadar özen gösterilmesi yazan kadar yazılan kişinin de duyarlılığı ile doğrudan alakalıdır. Mektup, bütün zamanlar içinde hem muhatabına söylemek istediği sözlerin anlaşılabilirliği, edebiliği, kalıcılığı bakılmandan en önemli iletişim aracıdır. “Yazılı mektubun tarihçesi çok eski çağlara dek gitmektedir. Elimize geçen en eski mektuplardan biri Sümer dilinde çivi yazısıyla yazılmış bir kil tablettir ve yaklaşık İ.Ö. 2100-2016 arasında bir zamana tarihlendirilmektedir.” (Özaktürk, 2000: 143).

Türklerin Orta Asya’da yaşadığı dönemlerde mektubun iki tür şekli olduğu bilinmektedir. “Eski Türklerde hükümdarların yazdırdığı, esasen mektup hükmündeki fermanlar ve emirlerle “yarlıg” genel olarak, bir kişinin ya da kişilerin bir başka kişi ya da kişilere yazdığı mektuplara, yazılara ise “bitig” denirdi.” (Berbercan, 2013: 75).

Okuma ve yazma oranının artmasıyla birlikte, insanların başka şehirlere göçerek tanıdıklarından uzak kalmanın özlemini bir nebze de olsa giderebileceği düşüncesinden hareketle; birbirleriyle yazışarak hal-i pürmelâllerini anlatmakla kalmamışlar, yazdıkları mektupların zaman içinde edebî metinler arasına girmelerine katkı sunmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğunun son yüzyılında haberleşmenin ülke genelinde yaygınlaşması adına birtakım yeniliklerle birlikte, PTT teşkilatının kurulması, hizmet ağının yaygınlaşmasıyla birlikte insanların uzaklardaki yakınları ile iletişim kurmaları, birbirlerinden haberdar olmaları kolaylaşmıştır. Mektup yazmasını bilenler kendi el yazıları ile bilmeyenler okuryazarlar aracılığı ile mektuplarını yazdırarak iletişimdeki bu kolaylıktan faydalanmışlardır.

Mektup yazmanın ve okumanın önemi dikkate alındığında okuryazar oranının düşük olduğu zamanlarda, mektup yazabilen ve okuyabilen her insanın bilgi birikimine sahip olduğuna inanılır ve bulunduğu çevrede itibar gördüğü bilinmektedir.

Eskiden okuma yazma bilen herkes mektup yazardı. Yazma bilmeyenler başkalarına yazdırırdı. Asker ve gurbet mektupları bunun en ilgi çeciği örnekleriydi. Mektuplar

basamaklıp ifadelere yer verilmiş olsa da cümle kurmayı ve kaleme barışık olmayı sağlıyordu. (Şimşek & Aslan, 2021, s. 10).

Mektup yazmak için özel bir zaman seçilir, yazdıktan sonra da yazan ya da güvendiği bir kişi eliyle postaneye götürülür, pul alınır ve yapıştırıldıktan sonra görevliye teslim edilir. Mektup bir kurum ya da bir şahsa gönderilmişse cevabi mektubun gelmesini beklenir. Özellikle asker ocağında ve cezaevinde bulunanlar için mektup yazmanın ve almanın hüznü, sevincinin bir başka olduğu bilinmektedir. Özellikle okuma ve yazması olmayan insanımız bu gereksinimini çoğu zaman okur/yazar olan kişiler tarafından gidermeye çalışmışlardır. Özellikle harf devriminden sonra okuma ve yazmanın tekrar güncellendiğini göz önünde bulundurduğumuzda yazmanın ve okumanın ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar da insan akıl ile hareket etse de bazen duyguların ön plana çıktığını bundan dolayı da duygusal bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Yunus Emre'nin "Bir kez gönül yıktın ise/Bu kıldığın namaz değil" dizeleriyle durumdan vazife çıkarılır, gönül alma arzu edilir, gönül kırmaktan da kaçınılır. Bir de bunun yanı sıra "gönül koymak" vardır. İnsan bir dostundan beklemediği ya da kendisini yanlış anlayacak bir söz ya da davranışta bulunduğu rahatsızlığını sözlü olarak beyan etmez ama hâl diliyle bahse konu kişiye kırgınlığını ifade ettiği bilinmektedir.

Ayrılığın, gurbetin olduğu yer, türkünün, mektubun da olduğu yerdir. Aşk, ölüm, ayrılık gibi insan varoluşunun kırılmaya uğradığı yerlerden türkü fişkirir. Halkımızın sofrasındaki ekmek ne kadar somut bir şeyse, yüreğinde tuttuğu hüznün de o kadar somut bir şeydir. Türküleri geliştiren asıl kaynak, bu hüznüdür. (Taşdelen, 2006, s. 178).

Bazı özel mektuplar zaman içinde edebî metinler olarak anılmanın yanı sıra mektup/şiir olarak yazılanların bazıları da türkü ve şarkı olarak bestelenerek müzik arşivlerine taşınmıştır. Bu şiir mektuplardan kuşkusuz en önemli olanlarda birisi de Abdurrahim Karakoç'un yazmış olduğu "Mihriban" şiiridir. Lütfi Şehsuvaroğlu (2012), "Abdurrahim Karakoç-Şairin Habercisi Olarak Portresi" isimli kitabında ünlü şairin Mihriban şiirlerini hangi duygularla kaleme aldığı, aralarındaki iletişim hakkında önemli bilgiler vermektedir. Abdurrahim Karakoç her ne kadar da "Mihriban diye birisi yoktur" dese de Karakoç'un gönlü bunu inkâra yanaşmıyor. Bu bilgiler ışığında, Karakoç'un, yıllarca ya kibrit kutusunun içine koyarak gönderdiği ya da Mihriban'ın ailesi mektubu görür endişesi ile ona yazdığı şiirleri bir gazetenin orta sayfasında yayımlatarak gazeteyi Mihriban'a gönderdiği, Mihriban'ın da mektup ile Karakoç'un duygularına karşılık verdiği; bir şiirinde "unutalım bunları" dediğinde Mihriban'ın mektupta "unutmak kolay mı?" şeklinde duygularını belirttiği; buna karşılık şairin "Unutursun Mihriban'ım" şiirini kaleme

aldığını öğrenmekteyiz. Şehsuvaroğlu, Karakoç ile görüşmesinde bu sevdanın; 75 yaşındaki şairin hâlâ ilk günkü gibi duygularının yoğun olduğunu, anlattığı anılardan sezmiş, bu sevdayı Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Paul ve Virginie, Romeo ve Juliet hikâyelerinden geri kalır yanı olmadığını belirtmiştir.

Türkünün Sözdən Kulağa Yolculuğu

Türküyü; bir duyguyu, düşünceyi, sevinci, hüznü dolaylı bir şekilde bir müzik/hava eşliğinde güzel bir ses tonuyla dile getirme olarak tanımlayabiliriz.

Türk sözcüğünden türetilmiş olan türkü terimi, Türk halkı tarafından geçmişten beri ortaklaşa yaratılan, sözlü ve ezgiler eşliğinde söylenen şiirler olarak tanımlanabilir. Toplumun ortak hafıza deposu olan türküler, ilk yaratıcısı belli olmayan ve tarih içinde süzülerek gelen zengin bir geleneğin ürünüdür. (Özbek, 1994, s. 63).

Her türkünün mutlaka bir hikayesi vardır. Öyle birdenbire ortaya çıkmamış, bazen bir âşığın dilinden irticalen dökülmüş bazen de bir şiirin bir dizesinin, bir dörtlüğünün verdiği ilhamla bestelenmiştir. Her türkünü ilk defa söyleyen kişinin olmasını rağmen zaman içinde bu kişiler kayıt altına alınmadığından söz konusu türküler “Anonim” olarak kabul edilmişlerdir. Her türkünün yolculuğu, icracısı tarafından ete kemiğe bürünmeye başladığında bir müzik aletinin tınısıyla renklendirilerek söylenmeye/okunma başlanmasıyla birlikte başlamış ve kulaktan kulağa aktarılması daha sonra da kayıt altına alınmasıyla birlikte değerli hale gelmiştir.

Anadolu insanının; hayatındaki mağduriyeti, yaşadığı mahrumiyeti, tevekkülündeki mazlumiyeti, tavrındaki mahcubiyeti, aşkıdaki masumiyeti, gönlündeki muhabbeti, hayalindeki saadeti, iç dünyasındaki samimiyeti, heyecanındaki kudreti, ruhundaki asaleti, sevdasındaki iffeti, kalbindeki üfeti, kızgınlığındaki hiddeti, öfkesindeki şiddeti ve duygularındaki haşmeti ancak türkülerimizin dili anlatabilir. (Güneş, 2023, s. 12).

Türkülerin nerede ne zaman ne maksatla söylendiği birinci derecede dinleyicisi için önemli değildir. Önemli olan dinleyenin bu türküden payına düşen, ruhunun dinginliğine ne kadar katkısı olup olmadığıdır. Bir türkünün türkü olarak söylenmeye/okunmaya başlamasının da evreleri vardır. Bu evreler tamam olmadan türküler meydana gelmez. Her türkü mutlaka yaşanan bir olay ya da türküyü söyleyenin duygularında kaynayan ayrılığı, hasreti, acıyı, sevinci dolaylı şekilde muhataplarına aktarma biçimidir. Bir derenin, denize doğru yolculuğunu sırasında bir yandan da ne kadar toprağın verimli hâle gelmesine katkı sunuyorsa, bir yörede

söylenen bir türkünün de zaman içinde söylendiği yöreden çıkararak binlerce gönül toprağını bereketlendirme gibi bir görevi üstlenmektedir.

Günümüzde; türkü, şarkı, ezgi, pop, hiphop, metal vb. isimlerle farklılaştırılmaya çalışılan müzik türleri her ne kadar da müzik evinin odaları gibi kabul edilmeye çalışılsa da tarihin bütün devirlerinde “türkü” etki alanından bir şey kaybetmemiş ve toplum arasında özel bir yerde konumlandırılmıştır. Bir türkü nerede söylenirse söylensin, kulaktan kulağa aktarılarak başka coğrafyalara da ulaştığında etki alanını genişletir. Bir türkü dinlendiğinde, dinleyene dokunan bir yanıyla gönül dilinin tercümanlığı yapıyorsa bu onun türküsüdür. Bu ve buna benzer türküler insan ruhunun gıda ihtiyacını karşılamışlardır.

Türkülerde hayatımız, alinyamız, yaşama biçimimiz, var olma tarzımız vardır. Türküler aynamız, tanığımız, duygularımızın çiçeğe durmasıdır. Türküler bizim şiirimizdir, öykümüzdür, romanımızdır. Sevgilerimiz, nefretlerimiz orada açığa çıkar, bilicimiz, bilinç dışımız orada dile gelir. Türküler bilincimizin ırmağıdır. Sesimiz orada yabancılaşmaya uğramaz, gönlümüz orada kendi sesini duyar. (Taşdelen, 2011, s. 174).

Bir türkünün söylenmesi/yakılması için muhatapları arasında bir mesafe yoktur. “Gönül ne kahve ister ne kahvehane; gönül sohbet ister, kahve bahane.” Atasözünden yola çıkarak şöyle diyebiliriz: İnsanın yakınında muhabbet duyacağı bir eşi dostu kalmamışsa, devamlı bunun eksikliğini hisseder ve bundan dolayı da gönül dilinden anlayacağı bir dost arama telaşı içine girer. Muhabbet insan kapısının anahtarıdır. Bu kapı dil ile açılır, muhabbetle içeri girilir ve dildeki samimiyeti ölçüsünde ağırlanır. Bundan dolayı insanlar birbirleriyle ruh akrabalıkları ile birbirlerine bağlanırlar.

Gurbet varsa ayrılık, çaresizlik, gariplik vardır. Gurbet mesafedir, erişememe, varamama halidir. Artık “dağ” ermeyi erişmeyi zorlaştıran bir engel konumundadır. Bu haliyle “murada erme”nin önündeki engeldir. Türküde dağ varsa, o, insana dinginlik veren, yüce duygular esinleyen bir görüntü değil, kavuşmaya giden yolun önündeki engeldir. (Taşdelen, 2007, s. 374).

Türküler insanı gidemeyeceği yerlere götürür, gelemeyecekleri yanına getirir. Sevincini çoğaltır, acısını azaltır. İnsanın silkeleyerek kendine getiren doğal terapiler gibidir.

Türküler, Türk milli kimliğinin sembollerindendir; insanı ve sözlü geleneği merkeze alan sözlü kültür ürünleridir. Milletın hayal dünyasını, yaşama bakış açısını yansıtan ve sözlü kültür ürünü olan “türküler” de milli kimliklerin oluşmasında tanımlayıcı ve belirleyici bir rol üstlenmektedir. (Uzunöz, 2019, s. 10).

Türkülerimiz, bundan dolayı başka milletlerde olmayan bu duygu bağı ile insanımızı birbirine bağlayarak geçmişten geleceğe akan bir ırmaklar gibi çağlardan çağlara akmaya devam etmektedir. Türkün yaşadığı her yerde türkü vardır. Bundan dolayı da türküler birbirine bağlanan köprüler, birbirlerine akan iç ırmaklar gibidir. Kırım sürgününü anlatan bir türkü yüreğimizi kanatır. Balkanlarda “Evlâd-ı fâtiḥân” olarak yaşayan soydaşlarımızın acısı da sevinci de bizi ilgilendirir. Onlarla bizi birbirimize bağlayan manevi bir bağ vardır, bundan dolayı dünyanın neresinde yaşarsak yaşayalım dinlediğimiz her türkü duygusal olarak biri birbirine bağlayan köprüler gibi olur, biz de bu köprülerden geçerek birbirimize kavuşuruz.

“Rumeli, Türk Müziği açısından beş asırlık bir geçmişe sahip bir bölge durumunda olup, burada yapılacak araştırmalarda ve elde edilen verilerin değerlendirilmesinde en başta gelecek millet Türklerdir.” (Soysal, 2007: 3). Ülkemizde çok popüler olan “Göçmen Kızı” türküsünü dinlediğimizde nasıl içimiz burkuluyorsa, oradaki soydaşlarımız da bizim türkülerini dinleyerek kültürler hayatımıza katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Türkülerimiz; maziden hâle, hâlden istikbale uzanan kültür köprüsünü; ‘bir dut dalından, bağlamanın telinden, mızrabın elinden ve şiirlerin dilinden’ oluşan dört temel direk üzerine kurmuştur. Bu muhteşem köprü; ses ve söz kalıpları kullanılarak, tarihî süreç içinde zamana karşı mukâvim olarak inşa edilmiş bir sanat şaheseridir. (Güneş, 2023. s. 87).

Her birinin kendine özgü tadı olan türkülerimiz, gönül dünyamızı şenlendiren ruhumuzu besleyen ana sütü kadar doğal besin kaynakları gibidir. Birbirlerini hiç tanımayan ama ruh iklimi olarak birbirine yakın olan insanların birbirleriyle kaynaşmasına vesile olarak yaşamaya devam etmektedirler.

Sonuç

Bir zamanların en önemli iletişim araçları arasında yer alan mektup günümüzde eskisi kadar bir işlevselliğe sahip olmasa da özellikle bir zamanlar mektup yazıp mektup yolu gözleyenler için hâlâ değerinden bir şey kaybetmemiştir. Gerek edebi metinler arasında gerekse birçok insanın evinde özenle sakladığı mektupların günümüzde bile muhafaza edildiği, her ne kadar da mektup/arzuhal olarak yazılsa da türkü ve şarkı olarak bestelenerek günümüze kadar ulaştığı bilinmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte insanın işini kolaylaştıracak birtakım kolaylıklar elde edilse bile asıl insani olan değerlerin yozlaşmasının önüne geçmek için mektup yazmanın hâlâ önemli olduğu bilincinin tekrar kazandırılması gerekmektedir.

Evimizde bir klasörün içinde sakladığımız, içinde kurumuş gül yaprağı bulunan bir mektubu ne zaman açıp okusak hatıraların bir film şeridi gibi gelip geçtiğini görenlerin sayıları gittikçe azalmaktadır. Mektup yazmanın bir önemli tarafı da yazı ile aramızın açılmaması yazdıklarımızı okumamız ve yazma alışkanlığımızın kaybolmaması açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Mektup yazma alışkanlığını tekrar kazanmaya başladığımızda yazmış olduğumuz elle tutulan mektup ya da şiir bir türkü bir şarkı adayı olur.

Artık sokaklarımızda omzunda çantası altında bisikleti olan postacılar olmadığı gibi kapıyı postacılar yerine kargo taşıyıcıları çalmaktadır. Kargo firmasının getirdiği her ne ise insana bir heyecan vermediği bir mutluluk hissi de uyandırmaz. Bunu günümüze uyarlayacak olursak gözü yolda olan bir insanın mektup beklemesi ile kargo beklemesi arasında dağlar kadar fark olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde eposta vasıtasıyla bile mektup gönderilmediğini düşünürsek mektup yazmanın ne kadar özel bir ayrıcalık olduğunu daha iyi kavramış oluruz. Kendimiz ve bir dostumuza gösterdiğimiz ilgiyi, mektup diliyle yazıp göndermeyi nedense aklımıza getirmiyoruz. Hâlbuki mektup hem yazanı hem okuyanı karşı karşıya oturuyormuş gibi bir araya getirir. Bu denli samimi duyguyu başka türlü yakalamak mümkün değildir.

Günümüz gençleri sosyal ağlar üzerinde bozuk bir Türkçe ile yapmış oldukları yazışmalar okunur okunmaz silinip giderken mektup yazmayı akıllarına getiremedikleri gibi mektubun nasıl yazılacağını da ancak sosyal ağlardan araştırma yaparak öğrenme yoluna gittikleri bilinmektedir. Gerek Yüksek Öğretim Kurumları gerekse Millî Eğitim Bakanlığının öncülüğünde anne, baba, kardeş, arkadaş ya da çok uzaklardaki bir sevdiğimize bir mektup yazma her öğrenciye bir ödev olarak verilse belki de ortaya ne güzel edebi mektuplar çıkacak belki de mektup yerine şiirler yazılacak, bu yazılan şiirler bir bestekârın eline geçecek yeni yeni türkülerin doğmasına vesile olacaktır.

İnsanlık, insani değerlerin azalmasıyla birlikte dünyanın her yerinde birbirlerini sömürmek için kafa yoran insanların eline kalmamalıdır. İnsanlığın evrensel değerlerine saygılı olmak için öncelikle kendi değerlerimize sahip çıkıp gelecek nesillerin birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri için gönül dili ile konuşmaya başlayacak insanlar yetiştirmek zorundayız.

Günümüz gençlerinin kötü müziklerle hem kulaklarının hem akıllarının kirlenmesinin önüne geçmek için ruhumuzu ana sütü gibi besleyecek olan türkülerimize/şarkılarımıza eskisinden daha çok sahip çıkalım ki mektuplarla birlikte türküler/şarkılar da dünyamızdan çekilmemelidir.

Mektuplar, türküler, şarkılar, mutlaka muhatabının kulağından gönlüne doğru yapılacak ses yolculuğudur. Hiç birisi “Laf olsun torba dolsun” kabilinden yazılmaz, söylenmez. Türkülerin, şarkıların insan ruhunu dinginleştirdiği tezini “Müzik ruhun gıdasıdır” özdeyişi perçinlemektedir.

Mektuplarla, türkülerle, şiirlerle ne kadar geçmişe doğru yolculuk yaparsak kendi kültürümüzden uzaklaşmaz ve gelecek nesillere de kültürümüzü sanatımızı daha iyi yansıtmak için ayna oluruz.

Kaynakça

- Ateş, A. O. (2004). *İslâm ve Doğanın Korunması*, Adana: Dohayko Yayınları.
- Berbercan, M. T. (2013). Türk Yazı Dilindeki İlk Manzum Mektup Örnekleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi*
Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi. 2 (2), 73-92.
- Erdoğan, B. S. (1996). *Bir Yağmur Başladı*. İstanbul: Tunç Matbaacılık.
- Güneş, M. (2023). *Gönül Dilimiz Türkülerimiz*. Ankara: Ema Yayıncılık.
- Karakoç, A. (1969). *Hasan'a Mektuplar*. İzmir: Fedai Yayınları.
- Karakoç, A. (1988). *Dosta Doğru*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Makal, T.K. (1973). *Aşık Veysel. Ararat*. İstanbul: Yayınevi.
- Özaktürk, G. (2000). "Yazınsal Mektubun Tarihçesi". *Archivum Anaticum-Anadolu Arşivleri* (4), 143-165.
- Özbek, M. (1994). *Folklor ve Türkülerimiz*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Soysal, F. (2007). Rumeli Olay Türküleri İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Şehsuvaroğlu, L. (2012). *Abdurrahim Karakoç -Şairin Habercisi Olarak Portresi*. Ankara: Hasret Kitapevi.
- Şimşek, T. Arslan, M. A. (2012). *Uygulamalı Yaratıcı Yazma*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Taşdelen, V. (2007). “Van Türküleri Üzerine Bir Deneme” III. *Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu Bildiri Metinleri*, s.372-379.
- Taşdelen, V. (2011) Türkü ve Yol, “Gezi Özel Sayısı (174-176) s. 209-213.
- Taşdelen, V. (2006). Türkü ve Mektup, Mektup Özel Sayısı. *Hece* (114/115/116) 178
- Uzunöz, E. (2019). Tokat Türküleri (İnceleme- Metinler) *Yüksek Lisans Tezi*
<https://www.sarkisozlerihd.com/sarki-sozu/hakki-bulut-son-mektup/> (Erişim: 20.08.2013)
<https://sozluk.gov.tr> (Erişim: 28.08.2013)

Extended Abstract

People believe that pain and sadness will decrease by sharing and joy will increase by sharing. This sharing is an action that a person should do in the world of the heart and not in the world of thought. Sometimes a folk song brings longings that are far away closer, and sometimes it connects people to the bridges of their hearts by bringing those they think are with them to far away places.

Folk songs are like rivers flowing from the past to the future. Each folk song expresses the unique events and lifestyle of a region and at the same time has become a bridge of hearts between people, helping the words to reach the ears indirectly.

Folk songs have continued their journey from the ears to the hearts of people for centuries, expressing the pain, joy and longing in people. Folk songs are like metaphysical laws that carry the word to the ears, and letters carry the word far and wide, helping in the development of human relationships and the formation of the law of brotherhood between people, although they do not seem to be binding either in writing or orally, but actually connect hearts. Just as written laws have a mandatory, dictating provision, the heart is thought to have provisions that are not visible in the perfection of the human being, but have a binding force among people.

When a person is alone, either a folk song or a song comes to his aid. If there is a folk song that she knows, she listens and sings along or hums a folk song or song to herself. Just as a folk song expresses a person's feelings, a letter has become a means of speaking in the language of mood.

In times when means of communication were not as widespread as they are today, letters were the most important means of communication. Letters are written both personally and officially. What has survived of these letters has been preserved as a historical document.

With the development of telecommunication networks, both official and private correspondence has been conducted via e-mail and social networks. For this reason, sending letters in particular has disappeared from people's diaries today, and folk songs that speak to our world of feelings and thoughts lie like ancient works in the music archives, waiting for their listeners.

Humans were created as the most honourable being with special privileges among other living beings. While life goes on with all its vibrancy in places where there are humans, it is left to the fate of nature in places where there are no humans.

Throughout history, people living far from each other have considered communication with each other an indispensable part of their lives. Language is the door that opens from person to person. Each person enters the heart of the other through this door. The key to this door is carefully chosen words. When people talk to each other, they make an effort to express themselves and to understand their interlocutors correctly by forming sentences with the most beautiful words.

It is well known that communication by letter holds a special place among all means of communication from history to the present. This is because a special time is chosen for writing a letter. Feelings and thoughts should be written in a simple and beautiful style that the addressee can understand. The letter is also a test for writing a literary text, as it shows the richness of the writer's feelings and thoughts.

Although some letters were written with the tongue, some of them were written with the language of the heart, thus connecting with those who experienced the same sadness and joy, and helping them to spread to the wider masses of society.

Every folk song that is composed, every letter that is sent is actually the wish of your heart. In both folk songs and letters, the words are carefully chosen to reflect the meaning that is to be conveyed to the addressee. Encrypted words are even inserted into the sung folk song or written letter that only the addressee can understand. Everyone gets their share and meets the nutritional needs of their soul with a heart-touching aspect of each folk song sung.

Letters are also like folk songs. Though many letters are personal, some letters are literary texts that can translate the feelings of others. Such letters lose none of their value over the years and are also preserved as historical documents.

Although the letter seems to have lost its function today, it is known that in the past letters were written as poems instead of letters and later composed as folk songs/songs.

In this study, we will look at how letters, folk songs and songs are important in interpersonal relationships, how delayed and unarrived letters are the subject of joys, sorrows, laments and folk songs among people, and how their effect on people diminishes over time, and with this diminution, folk songs and songs resist time and are passed on to the next generations. We will focus on how to pass them on.

